

Asia: VN/12741/2022

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Pormestari 27.6.2022 § 76

Pormestari päätti antaa sosiaali- ja terveysministeriölle seuraavan lausunnon tartuntatautilain väliaikaista muuttamista koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta:

Esityksestä on annettu sosiaali- ja terveysministeriölle kaupungin lausunto (3.5.2022 § 58, HEL 2022-005871). Tämän jälkeen sosiaali- ja terveysministeriö on päättänyt jatkaa lausunnon valmistelua ja laajentaa kuulemisia.

Esityksen lähtökohdat

Helsingin kaupunki pitää tartuntatautilain määräaikaisten säännösten jatkamista ja esitettyjä muutoksia pääosin perusteltuina luonnoksessa muiden toteuttamisvaihtoehtojen arvioinnin yhteydessä esitetyin perustein (s. 25–26). Varautuminen tilanteen uuteen heikentymiseen vaatii tehokkaita työkaluja, joita voidaan tarvittaessa ottaa käyttöön. Sitä voi pitää valitettavana, että säännökset eivät ole voimassa heti 1.7.2022 lukien edellisten säännösten voimassaolon lakatessa. Koronapandemiaan liittyy edelleen epävarmuutta ja tilanne voi muuttua vakavammaksi ennen kuin säännökset saadaan uudestaan voimaan.

Helsingin kaupunki on lausunut hallituksen esitysluonnoksesta jo aiemmalla lausuntokierroksella. Esitysluonnoksessa on huomioitu useassa kohdassa lausunnonantajien antamaa palautetta. Sääntelyn tavoite on asetettu nyt oikealla tavalla. Vakavien taudinkuvien ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän ylikuormittumisen ehkäisy ovat tavoitteita, joilla esitettyjen rajoitustoimien käyttöä voidaan pitää perustellummin oikeasuhtaisena ja välttämättömänä. Pelkkä covid-19-tartuntojen ehkäisy ei olisi ollut riittävä tai mielekäs peruste rajoittaa elinkeinonharjoittamista tai kansalaisten mahdollisuutta käyttää palveluja.

Matkailu-, ravintola- ja tapahtuma-alan yrittäjät ja työntekijät ovat olleet tiukkojen rajoitusten kohteena lähes kaksi vuotta. Merkittävä osa rajoituksista ja niiden vaikutuksista on kohdistunut pääkaupunkiseudulle. esimerkiksi Helsingissä pelkästään majoitus- ja ravintola-ala menetti vuoden aikana (2019-2020) yhteensä 6 400 työpaikkaa. Nyt työvoiman saatavuus on osoittautunut alojen kasvun esteeksi. Tästäkin näkökulmasta rajoitustoimenpiteiden korkeaa kynnystä voidaan pitää esitysluonnoksessa hyvänä.

Alkuvuodesta 2022 koronatartuntoja on ollut määrällisesti selkeästi eniten, mutta vakavien tapausten suhteellinen osuus on erityisesti hyvän rokotussuojan ja muun saavutetun immuniteetin myötä laskenut voimakkaasti. Yleinen (kaikkien) tartuntojen torjunta voi olla jossakin tilanteessa tarpeen vakavien taudinkuvien torjumiseksi. Todennäköisempänä voidaan kuitenkin pitää sitä, että vakavien taudinkuvien torjuntaa voidaan tehdä varotoimin, joiden tavoitteena ei ole pitää kaikin keinoin tartuntojen määrää mahdollisimman alhaisena.

Laajoihin kohtaamisia estäviin rajoitustoimiin, tehostettuun suojautumiseen ja laajamittaiseen testaamiseen sekä jäljittämiseen tulisi palata vain hyvin rajatuissa tilanteissa. Näitä voisivat olla:

viruksen muuntuminen tavalla, jossa saavutetulla väestötason immuniteetilla ei olisi enää juurikaan merkitystä vakavan sairastumisen kannalta ja/tai

vakava sairastuminen olisi laajamittaista ja/tai

taudin vakavat seuraukset kohdistuisivat laajalti myös muihin kuin infektioautien vakaville seuraamuksille valmiiksi alttiisiin henkilöihin.

Alueellinen toimivalta ja rajoitustoimenpiteet

Rajoitustoimenpiteiden keskittäminen yhdelle toimijatasolle on perusteltua. Se mahdollistaa eri rajoitustoimenpiteiden tasapainoisemman ja yhdenvertaisemman käytön esitysluonnoksessa kuvatulla tavalla. Aiemmat vaiheet epidemiassa ovat osoittaneet, että kaikkia rajoituksia ei ole päästy käyttämään oikea-aikaisesti. Tähän on vaikuttanut jo se seikka, että ravintolarajoitusten voimaan saattaminen on vaatinut erillistä asetusta ja voimassaolon lakkauttaminen sen purkamista.

Elinkeinotoiminnan taloudellisten kompensatioiden säätäminen tässä yhteydessä on tärkeä ja hyvin perusteltu ratkaisu.

Kuten esitysluonnoksessa todetaan, ihmisten välisen fyysisen etäisyyden ylläpitäminen on koronavirustartuntojen ehkäisyn tärkeimpiä keinoja. Kaupunki pitääkin valitettavana sitä, että esitysluonnoksessa on nyt luovuttu muutoksesta, jolla olisi mahdollistettu tarvittaessa erilaisten tilojen asiakas- ja osallistujamäärien viranomaislähtöinen säätely (aiemmassa ehdotuksessa 58 c §, nyt 58 d §). Tämä olisi tehnyt säätelystä olennaisesti tehokkaampaa sekä mahdollistanut eri toimijoiden yhdenvertaisemman kohtelun. Nyt vain ravintoloiden ja tapahtumien asiakasmääriä voidaan rajata. Asiakasmäärien rajaaminen olisi myös ollut mahdollisuus tehokkaan lievemmän keinon käyttöön ennen kuin tiloja suljetaan kokonaan ehdotetun 58 g §:n nojalla.

Asiakastiloja koskeva päätös (58 d §) saadaan jatkossa tehdä vain tilanteissa, joissa se on välttämätöntä joko vakavan terveydenhuollon kuormittumisen ehkäisemiseksi tai vakavan terveyden

ja hengen vaaran ehkäisemiseksi. Toimenpiteiden käytön edellytysten tiukentaminen on perusteltua.

Myös tilojen sulkemista koskevien päätösten edellytysten sitominen suoraan vakavaan terveysvaaraan on perusteltua.

Aiempaan esitysluonnokseen nähden rajoitustoimien perusteluissa ja vaikutusten arvioinnissa on pyritty lisäämään tarkkarajaisuutta ja esimerkkejä siitä, millaisia toimia voitaisiin erilaisissa ympäristöissä käyttää. On lainsoveltajan kannalta tärkeää, että esitöistä saadaan riittävästi ohjausta paikallisten toimien arvioinnissa. Soveltamisen kannalta valtakunnalliset linjaukset ja esimerkiksi THL:n julkaisemat yleisötilaisuuksia ja tiloja koskevat terveysturvallisuusohjeet ovat edelleen erittäin tarpeellisia. Ne yhdenmukaistavat eri alueilla asetettavia vaatimuksia samanlaisissa tilanteissa ja takaavat yhdenvertaisen kohtelun toteutumista.

Aiemmassa esitysluonnoksessa Helsinki piti hyvänä ehdotettua suunnitelman laatimisvelvoitteen laajentamista kattamaan myös suoraan lain nojalla vaadittavien hygieniatoimien ja tilaväljyyden toteuttamistavat (aiemmin ehdotettu 58 f §). Tämä olisi yhtenäistänyt ravintola-alan ja muiden toiminnanharjoittajien velvoitteet ja tukisi säännöksen (58 c §) tosiasiallista toimeenpanoa.

Esityksen 59 a §:n mukaan aluehallintoviraston (AVI) ohella myös kunta valvoisi 58 a §:n mukaisia ravintolarajoituksia. Muilta osin kunnan valvontavastuu pysyisi ennallaan. Muutos voi lisätä merkittävästi kunnan resurssitarvetta ja riippuisi siitä, miten valvontavastuusta sovittaisiin aluehallintoviraston kanssa. Sinänsä valvontaa on järkevä tehdä elintarvikevalvonnan yhteydessä esimerkiksi kahviloissa ja pikaruokaravintoloissa, mutta alkoholiluvallisten kohteiden (pubit ja yökerhot) tartuntatautilain mukaisen valvontavastuun tulisi pysyä edelleen yksinomaan aluehallintovirastolla. Ehdotettavaan 59 a §:ään tulisi tehdä lisäys, jonka mukaan aluehallintovirasto vastaa tartuntatautilain mukaisesta valvonnasta alkoholilain (1102/2017) mukaisen valvonnan yhteydessä.

Terveysturvallinen maahantulo

Aiemmassa lausunnossaan Helsingin kaupunki on pitänyt rajojen terveysturvallisuutta koskevien säännösten jättämistä lakiin perusteltuna, vaikka niiden vaikuttavuus epidemian hallinnassa on saattanut perustua lähinnä kontaktien vähentymiseen matkustamisen yleisen vähenemisen myötä. Säännösten toimeenpanon kynnyksen tulee silti olla korkea. Joka tapauksessa säännöksiä tulee harkita lisättäväksi tartuntatautilakiin mahdollisten tulevien pandemioiden varalle. Joku uusi pandemia voi olla luonteeltaan sellainen, että rajatoimilla voi olla enemmän merkitystä kuin covid-19-taudin kohdalla.

Koronatodistuksen käytöstä ja muista päättyvistä säännöksistä

Mahdollisuudesta koronatodistuksen eli niin sanotun koronapassin edellyttämiseen ei olisi syytä kokonaan luopua.

Helsinki ehdottaa säännöksen jättämistä lakiin samalla sääntelymekanismilla, mitä oli käytetty aiemmassa esitysluonnoksessa rajojen terveysturvallisuutta koskevissa säännöksissä. Koronatodistus voitaisiin ottaa käyttöön rajoitusten vaihtoehtona erillisellä voimaantulolailla, mikäli sillä voitaisiin vaikuttaa myönteisesti tilojen terveysturvallisuuteen. Koronatodistuksen käytön mahdollistamisella

voisi olla merkittävä vaikutus etenkin tapahtuma- ja kulttuurialan sekä ravintoloiden toimintaedellytyksiin.

On hyvä, että esitysluonnokseen on nyt lisätty perustelut voimassaolevien päättyvien säännösten osalta. Ns. koronavilkun käyttömahdollisuuden, joukkoliikenteen matkustajamäärien väliaikaisen rajoittamisen ja koronatestin järjestämisvelvollisuutta koronatodistuksen saamiseksi koskevien säännösten päättämisestä Helsingin kaupungilla ei ole lausuttavaa.

EU:n digitaalisen koronatodistuksen myöntämisen velvoite poistetaan laista. Kuntien sote-toimijoiden velvoitteiden vähentäminen on myönteinen asia. Muutos siirtää vastuuta yksilöille. Kunkin on itse huolehdittava siitä, että saa tarvitsemansa todistukset, jos rokottautuu jossakin muualla kuin Suomessa.

Lisäksi kiinnitetään huomiota siihen, että 58 a §:n rinnakkaistekstissä esityksen sivulla 95 lienee kirjoitusvirhe "44 kunnan alueella".

Eid Terttu
Helsingin kaupunki